Pátzay Pál kitüntetése

Sok évtizedes közéleti és kiemelkedő művészi tevékenysége elismeréséül Pátzay Pál kétszeres Kossuth-díjas kiváló művész, szobrásznak ítélték oda az idén a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának díját. A kitüntetést a Művészeti Alap képzőművészeti szakosztályának hétfőn megtartott ünnepi ülésén Gonda Ágnes, a Művészeti Alap igazgatója adta át. (MTI)

Család, munka, közélet

Talán eljön az az idő, amikor nem lesz szükség arra, hogy a társadalom tagjait nemek szerint megkülönböztessük, ha dolgozó emberekről esik szó. Egyelőre azonban a nagy közösségnek hátrányos helyzetben levő felét alkotják, akik nem egykönnyen tudják megosztani idejüket, energiájukat a család, a munkahely és a közéleti tevékenység között. Márpedig a teljes egyenjogúságnak ez feltétele.

Hogy az asszonyok életvitele miként alakul, az sok egyéb között függ attól, ők maguk mit akarnak, milyen szemlélettel formálják sorsukat. A Hazafias Népfront városi bizottsága mellett működő nőbizottság ebben nyújt segítséget a szegedi lányoknak, asszonyoknak.

Az újjáalakult bizottság, melynek 25 tagja között vannak 30 éven aluliak és nagymamák, munkások és értelmiségiek, közös gondjaikat ismerve állították össze munkatervüket. Továbbra is feladatuknak tartják, hogy minél több dolgozó nőt vezessenek el a közéleti tevékenységig, hogy beleplántálják segítségükkel a társadalmi tudatba a család szilárdságának fontosságát, az anyaság megbecsülését. A társadalmi munkamegosztásban továbbra is az asszonyoké maradnak azok a szerepek, amelyek érzelmi töltés nélkül aligha „játszhatók el", a gyermeknevelés, az idősekről való gondoskodás.

A nőbizottság gyakorlati útmutatót is akar adni az asszonyoknak hagyományos életformájuk megváltoztatásához. Mindennek sikeréhez azonban nem elég, hogy a háztartást vezető feleségek, anyák tudják, mi lenne az, ami munkájukat megkönnyíti. A szolgáltatóipar, a kereskedelem szakembereinek kínálniuk is kell ezeket a lehetőségeket.

Az üléseken szó lesz majd az értelmiségi nők helyzetéről, a népesedéspolitikai határozat végrehajtásáról, a gyermekneveléssel, pályaválasztással kapcsolatos gondokról, a hátrányos körülmények között élő emberekről, a segítség módjairól.

Nőpolitikánk megvalósításának mindez azonban csak az egyik útja a sok közül. A lányok, asszonyok egyedül nem képesek megvalósítani a velük szemben támasztott hármas követelményt: a család és az egész társadalom együttérzésére, ésszerűbb munkamegosztásra van szükség. És nem utolsósorban a szolgáltatások fejlesztésére.

Ch. Á.

A magyar sajtó napján

Hazánk lakosságának döntő többsége naponta tájékozódik az úgynevezett tömegkommunikációs eszközök segítségével. A rádiózás, a tévézés, az újságolvasás ilyen-olyan mértékben hozzátartozik mindenkinek az életéhez. Milliók véleményalkotását befolyásolni rendkívüli felelősség. A sajtó napján illendő a példákra is emlékeztetni: a Vörös Újság, az illegális Szabad Nép teremtette szocialista újságírás hagyományaira. Az igazsághoz ragaszkodnunk, a dolgozó nép iránt elkötelezetten szólnunk — alapvető kötelesség. Enélkül nincs, nem lehet szocialista társadalmat szolgáló sajtót művelni. Ám a pályát azért is szereti meg mind jobban az újságíró, mert rákényszeríti a fejlődéssel való lépéstartásra. Nem lehet büntetlenül hónapokat vagy heteket sem „kihagyni", mert aligha pótolható a mulasztást.

Álszerénység nélkül megállapítandó, hogy ennek a mesterségnek is megvannak a korlátai. Az unalomért, a rossz fogalmazásért terheli felelősség a riportert, a szenzáció azonban nem egészen tőle függ. Az újságíró lelke szerint minden napra szállítaná az izgalmat, világgá kürtölné sikereinket. De nem tehet mást, mint a valóságból merít, a tényeket sorolja. Hiába reked be az igyekezettől a sportriporter, ha a csapat gyengén játszik, de talán még a dadogva vagy pöszén bejelentett világrekord is válthat ki ujjongást.

A szakma folytonosan specializálódik. Sokféle érdeklődésű kolléga írása tölti meg a hasábokat, szerzi a rádió, a televízió anyagait. Valamiben azonban egységes ez a mesterség: hazai gyakorlóinak abbeli meggyőződésében, hogy a szocialista társadalom építése az alapja a sokféle gondolatnak.

Ünnepség Budapesten...

Hétfőn délelőtt koszorúzási ünnepséget tartottak a magyar sajtó házában.

Pálfy József, az Újságíró Szövetség elnöke köszöntötte az ünnepség résztvevőit, ezután Máté György mondott ünnepi beszédet.

Ezután koszorúkat helyeztek el a Vörös Újság márvány emléktábláján az MSZMP Központi Bizottsága, a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala, a Nyomda-, a Papíripar és a Sajtó Dolgozói Szakszervezetének és a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének nevében, továbbá a Népszabadság szerkesztő bizottsága, a Magyar Újságírók Országos Szövetsége, valamint az újságíróiskola hallgatóinak képviseletében.

A magyar sajtó házában tartott fogadáson megjelent Grósz Károly, az MSZMP Központi Bizottságának osztályvezetője és dr. Várkonyi Péter államtitkár, a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának elnöke.

... és Szegeden

A Csongrád megyei tömegkommunikációs hálózatban dolgozók — újságírók, tévések — tegnap tartották meg sajtónapi ünnepségüket a szegedi Sajtóházban.

Az eseményen — amelyen jelen volt *dr. Koncz* János, a megyei pártbizottság titkára is — *dr. Tamasi* Mihály, a megyei pártbizottság osztályvezetője mondott beszédet, méltatva az ünnep jelentőségét.

Ebből az alkalomból adta át *Rácz* Lajos főszerkesztő a Csongrád megyei Hírlap emlékplakettjét — *Szabó* Iván alkotását — *Vincze* Györgynek, a Szegedi Nyomda nyugalmazott igazgatójának a két intézmény közötti munkakapcsolat ápolásában szerzett érdemeiért.

A sajtónapi ünnepség baráti találkozóval fejeződött be.

József Attila kommentátora

Török Gábor új könyvéről

Török Gábor 1964 óta a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola adjunktusa. Nyelvész. Tudományos munkásságát a Börzsöny vidéki palóc nyelvjárás vizsgálatával kezdte. *Itt, Szegeden fogott hozzá, több mint évtizede, József Attila, költői nyelvének vizsgálatához.* Nem öncélúan, csak nyelvészeti nézőpontból, hanem olyan sokoldalú, összetett szempontrendszer alapján, amelyben a nyelvi jelenségeknek a költői mondanivalót és a versek szépségét — leegyszerűsítve: a tartalmat és a formát — egyaránt megvilágító szerepét boncolgatja.

Példamutató tervszerűséggel, rendszerességgel, immáron négy kötetben: *A líra: logika* (1968), *Költői rébuszok* (1974), *Lírai igefüggvények stilisztikája* (1974). Új kötete — *József Attila-kommentárok* (1976) újabb nyelvi sajátságokat tesz mikroszkóp alá.

Egy-egy szót emel ki József Attila verseiből, s ennek kapcsán *a szóban megmutatkozó jelenséget bontja ki*, mint pl. a *„dalocskád lennék"* szókapcsolatból a költői kicsinyítés jelentéstani tanulságait. Érdekes, amit *„a látható nyelv"*, az írás-kép, közelebbről a József Attila használta írásjelek, a zárójel és a gondolatjel jelentéstani szerepéről, a költői mondanivalót — Török Gábor kedvelt szavával: *a költői üzenetet* — tolmácsoló képességéről mond. Számomra a legtanulságosabb a nyelvtani első és második személy használatában megmutatkozó törvényszerűség kimutatása volt. Ez egyrészt bizonyítja, hogy a nyelvi statisztikának — a „strukturalista" elemzés alsó fokának — körültekintő kutató kezében van létjogosultsága, ha segít fölszínre hozni olyan egzakt, de homályban megbúvó nyelvi tüneteket, amelyek értékesen egészítik ki a más nézőpontú, tartalmi, eszmei vizsgálódást. József Attila első és második személyű igealakjai, személyes névmásai roppant tanulságot sugallnak: *a költői pálya egy-egy szakaszának jellegét egyértelműen jellemzik.* Csak egy példát. A többes második személyt *(ti!)* tartalmazó versek mennyisége abszolút számban 1923—25-ben a legnagyobb, százalékosan 1931—32-ben. Az előbbi a költő expresszionista korszaka: kollektivista eszméi, a tömegekhez forduló magatartása tükröződik ebben a személyhasználatban. A második korszak a költőnek és az illegális pártnak legszorosabb együttműködését mutatja a számok erejével is: „a pártot művészetével szolgáló költő teljesítette a társadalmi megbízást, s ez a formában is megnyilvánul". „És fordítva: bár fogalmi szinten csak egy-egy utalás árulkodik róla, hogy mit jelentett számára a pártmunkából való „lehagyása" (mellőzése, kizárása — ki hogyan látja), a személyhasználati statisztika világosabban vall: 1934-ből *teljesen* hiányoznak a közösséget megszólító versek, hiszen elzárult előle az éltetőmegtartó közösség... 1937-ben az elsötétülő történelmi láthatár miatt *már* nem találhatja meg 1930 szeptemberének harcos tömegét..."

Egyik helyen azt mondja Török Gábor, hogy a laikusok örök kérdése, vajon az ilyen nyelvi jelenségek ösztönösek-e, avagy a költő tudatos szándékából keletkeztek-e? Nem becsülném le ezt a kérdést, nem süllyeszteném a „kíváncsiskodás" szintjére. Ellenkezőleg, *az alkotás lélektanának nagyon is sarkalatos kérdése ez.* S ha Török Gábor sok esetben meggyőzően bizonyítja is József Attilának, a született tehetséget és tanult művészt magában egyesítő költőklasszikusnak nagyfokú nyelvi tudatosságát, számos nyelvi sajátság, mint éppen a személyhasználat is, nyilvánvalóan öntudatlanul, a lélek viszontagságos sorsának ezerféle rejtett összetevőjéből eredőként érvényesül a költészetben.

S éppen ebben van Török Gábor elemzéseinek nagyszerűsége. Hogy mint kiválóan képzett nyelvtudós és mint a költői üzenet finom fülű meghallója, fényszórójával rávilágít a költői szövegekre, és *a bennük rejlő titkos, néma sugallatot is kiszabadítja, hangossá teszi.* Hogy eközben, olykor az az érzésünk, többet is magyaráz bele, mint amit maga a költő belerejtett? Lehet, de akkor is tanulságos, hogy mi minden férhet egy-egy szó, egy-egy írásjel mögé. Török Gábor olykor kissé terjedelmesen, ismételgetve is, ellenfeleivel nem minden irónia nélkül vitázva magyarázgatja módszerét, elveit. Ez a szaktudósnak sok már, tán unalmas is. De olvasóinak — a József Attila költészetét szeretőknek, diákoknak, tanároknak — bizonyára emészthetőbb ez az oldottabb fogalmazás. Mert az a lényeges, hogy Török Gábor kitűnően érti és megérzi, meg tudja értetni és érezteti azt *„a művészi icipiciť*, amelyet Tolsztojtól tanulva oly szívesen emleget: azt a *csekélyke* különbséget, változtatást, amely a *köznapi fogalmazásból a varázslatosan költőit képes megteremteni.* **Péter László**

Kapuk a könyvhöz

KÉPERNYŐ

Hol vannak már a félelmek: a tévé veszélyes vetélytársa lesz a könyvnek (színháznak, mozinak stb.), leszoktat az olvasásról (színházba, moziba, hangversenyre járásról). A „könnyebb ellenállás" irányába mozdul el a nagyközönség, a jegyekért való fárasztó utánjárást, gálakosztümöt, közlekedést, megjelenést megspórolva ki-ki házikabátban ül a fotelban — műsorkezdéstől a végkimerülésig. Hogy mégsem így történt, hanem a tévé besorolódott a kultúraközvetítők rendszerébe, ez önmagában se nem örvendetes, se nem sajnálatos — csak természetes. Mindazonáltal: nem kevés. Azt jelenti ugyanis, hogy vannak a tévének olyan produktumai, amelyek immár ugyanúgy nélkülözhetetlenek számunkra, mint a könyv, a színház és a többi. Azt is jelenti, hogy vannak adásai, amelyek kinek-kinek éppúgy érdektelenek, mint némelyik mozifilm vagy színielőadás. Egyszóval, mára talán megtanultuk használni a televíziót, vagyis képesek vagyunk saját igényünk-ízlésünk szerint válogatni műsoranyagából. (Más kérdés, hogy valamennyi tévénézőnek van-e akkora „művelődési gyakorlata", kialakult igény- és ízlésrendszere, hogy a „magának valót" tudja választani, vagy egyáltalán fölmerüljön benne a választás lehetősége.)

Igazán nem panaszkodhatunk, mert a válogatás révén meglehetős időt szabadíthatunk fel esti óráinkból, amit például olvasással tölthetünk. Könyvet a kézben — buzdít tehát maga a televízió. Közvetve (úgy, hogy egy csomó érdektelen adást sugároz), és közvetlenül, például a *Nyitott könyv* sorozatával. Erről a műsorról többször elmondtuk már, milyen szolgálatokat teljesít az irodalom népszerűsítésében. *Katkó István* szerkesztésében több — minőségi változásokkal tarkított — korszakot megélt már, mostanában pedig úgy tűnik, adásai minden eddiginél több gonddal készülnek.

Volt idő, amikor azért dicsértük a sorozatot, mert a „méltatlanul elfelejtett" írókat-műveket igyekezett népszerűsíteni. Mostanában csaknem kizárólag „mai termésből" válogat. A nézőknek alighanem teljesen mindegy, kinek a könyvéből készülnek a feldolgozások, a fontos az, hogy jó irodalomra irányítsák a figyelmet. Az adások többségében ez történik. Nem közömbös azonban a hogyan kérdése sem, hiszen minden valószínűség szerint jóval többen vannak, akik a műsorból ismerkednek a művel, mint azok, akik már olvasták. Következésképpen jórészt az átdolgozások minőségén múlik az érdeklődéskeltés sikere. Az irodalmi mű tévésítése önmagában is rizikós vállalkozás. Ha még nem is célja, hogy önálló alkotást, külön törvényű tévéművet produkáljon, „csak" az eredeti értékét, lényegét, hangulatát mutassa fel — a dolog még nehezebb. Ezekben a műsorokban ráadásul mindig szorít az idő: egészen a legutóbbi adásokig nevetségesen rövid, 20—30 perceket kapott egy-egy kötet, ha a többször ötletszerűen kiválasztott részletek kevéssé sikerülten találódtak, nem sokat segíthettek rajtuk az íróval váltott szavak sem.

Joggal támadhatott a gondolat a nézőkben: ha már ennyi energia, apparátus és alkotó erő dolgozik, miért nem készülnek „komplett" tévéjátékok a Nyitott könyvbe választott művekből? Meggyőződésünk szerint teljesebben szolgálhatnák a könyv népszerűsítését is, mindemellett nem kellene lemondani az „egyszerű" tévés könyvismertetésekről sem. Senki nem deklarálta, de úgy tűnik, a Nyitott könyv ilyenféle megoldások felé halad. Nemrégiben *Karinthy Ferenc* Kentaurjából született figyelmet érdemlően a „maga lábán álló" feldolgozás, most pénteken pedig *Bertha Bulcsu* kötetéből a Knoll úr kertjében című adaptáció viselt hasonló erényeket. Ezt *Hajdufy Miklós* rendezte. A tőle megszokott értékes szolgálatot — az írói mondandóra koncentrálni, azt kiemelni — most is vállalva, kiegyensúlyozottan, mégis valódi drámai pillanatokat teremtve. A folytatás remélhetőleg következik. A második műsorban sorozatban mutatják be egyes tévérendezők műveit, amelyekből (és persze nemcsak ezekből) nyilvánvaló egy-egy alkotónak a különféle témák iránti érzékenysége, ebben való következetessége vagy következetlenségeik, művészi eszközeik mibenléte stb. A Nyitott könyvben bemutatásra jelölt művekből is megrendezhetné ki-ki a neki „testhezállót". Örülnénk, ha a továbbikban kiderülne: nyitott kapukat döngetünk.

Sulyok Erzsébet

Megalakult a XI. VIT magyar előkészítő bizottsága

Hétfőn a KISZ KB székházában megtartotta alakuló ülését az 1978-ban Kubában sorra kerülő XI. Világifjúsági és Diáktalálkozó magyar nemzeti előkészítő bizottsága. A 47 tagú bizottság — amelyben ott vannak állami, társadalmi, kulturális életünk személyiségei, az ifjúság különböző rétegeinek képviselői — a fesztivál nemzetközi előkészítő bizottságának felhívására jött létre. A tanácskozáson — amelyen dr. Maróthy László, a Politikai Bizottság tagja, a KISZ Központi Bizottságának első titkára elnökölt — Borbély Gábor, a KISZ KB titkára tájékoztatta a bizottság tagjait a VIT nemzetközi előkészítésének helyzetéről és a hazai feladatokról.

A KISZ KB titkára kiemelte: nemzeti programunk, a fejlett szocialista társadalom építése egyben internacionalista kötelességünk is. A munkában, a tanulásban, a sportban elért sikereinkkel is a szocializmus erejét növeljük, így nyújthatjuk a leghatékonyabb segítséget a világ haladó erőinek.

A magyar nemzeti előkészítő bizottság felhívással fordult a magyar fiatalokhoz, az ifjúsági szövetség tagjaihoz. Ez a többi között hangsúlyozza: a világifjúsági és diáktalálkozók a békeszerető ifjúság harcának jelentős eseményei. A XI. VIT magyar nemzeti előkészítő bizottsága megválasztotta tisztségviselőit. A bizottság elnöke dr. Maróthy László, alelnöke Borbély Gábor, titkára Barabás János lett. (MTI)

Védett falu

A Fertő-táj legtöbb természeti és műemléki értékekkel rendelkező községe Fertőrákos. Az ősi település központját védetté nyilvánították, és értékeinek megóvására műemléki rekonstrukciós és területrendezési terv készült. A rekonstrukciós terv a már eddig elvégzett munkára épül. Megtörtént a középkori várfal feltárása, s hangulatos turistaszállót rendeztek be egy XVIII. századi vízimalomban.